

"מפרי הארץ"

"פרשת צו"

**"צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח כל-
הלילה עד הבקר ואע המזבח תוקד בו"**

רבינו בחיי: וע"ד הפשט: פרשה זו של עולה כוללת ארבעה ענינים: האחד בא ללמדנו כי קרבן עולה הוא הנכבד שבכל הקרבנות כלן ותועלת כפרתו עצומה, והשני בא להודיע גודל חיוב הנברא לעבוד את בוראו, והשלישי הפלא העצום והנס הגדול הנעשה במזבח הזה, והרביעי גודל עונש הרשעים שאינם רוצים כפרה שהם נענשים ביסורי גיהנם שאין להם קץ ותכלית, וכמו שאמרו רז"ל: (ר"ה יז א) "גיהנם כלה."

וקרבן זה של עולה הוא הנכבד שבכל הקרבנות כלן, וכן מוכיח הלשון שאמר "היא העולה", הוסיף לומר "היא העולה" למעלת הקרבן וחשיבותו, וכן: (יחזקאל י, כ) "היא החיה אשר ראיתי". גם פרי מעשיה גדול שמכפרת על הרהור הלב, כמו שאמר באיוב: (איוב א, ה) "והעלה עולות מספר כלם כי אמר איוב אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבבם", וזהו לשון "עולה" שמכפרת על העולה על הרוח, והיה קרבן "עולה" קרב כל הלילה עד הבקר לפי שהאדם מחשב בלילה וחוטא ביום, הוא שאמר הנביא: (מיכה ב, א) "חושבי און ופועלי רע על משכבותם באור הבקר יעשוה", ועל כן צותה התורה שתהיה כפרה בזמן העברה. ולפי שעקר העברה היא ברוח היה הכל כליל באש ושב אל הרוח, ולא היה רשות לדבר גופני ליהנות ממנו, זהו הענין האחד.

הענין השני גודל חיוב הנברא לעבוד את בוראו, דבר ידוע כי האדם צריך שיהיה נכנע ושפל להקב"ה בעמדו בתפלה לפניו, או בעשותו מצוה או אחד מיתר העבודות הקלות או החמורות, שיתהדר בהם לכבוד הש"י, ושלא יחוס על כבוד עצמו, אלא שיכיר בעצמו כי הבשר והדם דל הוא ואין ידו משגת לחובה העצומה, וראוי לו להכנע ולהשפיל עצמו, כענין שכתוב באברהם: (בראשית יח, כז) "ואנכי עפר ואפר", והמלך דוד ע"ה אמר: (תהלים טו, ד) "נבזה בעיניו נמאס" וז"ש בכאן:

תולדות יצחק: זאת תורת העולה היא העולה, בעבור שהעולה היא הקרבן היותר מעולה מכל הקרבנות, לפי שמכפר על ההרהור שבא מן הנפש, לזה אמר היא העולה, שאם לא כן היה מספיק שיאמר, זאת תורת העולה על מוקדה על המזבח, והטעם שאמר בעולה מוקדה על המזבח כל הלילה, לפי שהאדם מהרהר בלילה וחוטא ביום, כמו שאמר הנביא [מיכה ב א] (החושבים) [חושבי און ופועלי] רע על משכבותם לאור הבקר יעשוה, ואמר דוד המלך עליו השלום [תהלים לו ה] און יחשוב על משכבו יתיצב על דרך לא טוב, שבליילה חושב און וביום יתיצב על דרך לא טוב, ולפי שהעולה באה על ההרהור, לזה צוה שתשרף כל הלילה, שתהיה הכפרה בזמן העבירה.

אור החיים: ולבש הכהן מדו בד ירצה למדת החסד והרחמים כי יתכנה בשם כהן, הכוונה שגם החסדים יסכימו לנקום נקם, ועיין מה שפירשתי בפרשת וארא וגו' בפסוק (ו' ב') ויאמר אליו אני ה', ואומר מדו בד יתבאר על דרך אומרם ז"ל כי כל נפש שהורגים האומות מישראל על קידוש שמו ית' הקדוש ברוך הוא רושם מדמו צורת הנהרג הוא במלבוש אותו ילבוש יום נקם בלבו, והוא אומר מדו אשר בו אותם שהם בד שהם ישראל אשר הם (בלק כג ט) עם לבדד ישכון ושורשה בד.

גם ירמוז אל האחדות שהם נהרגים על אשר לא יחפצו לשתף שם שמים ודבר אחר ומיוחדים שמו יתברך, ואומר ומכנסי בד ירמוז למה שהרגו האומות מהאנשים הנגשים אל ה' המכניסים אמונת ה' ואחדותו בלב ישראל, והם הם יקירי אל עליון אשר אין דבר מפסיק בינו לבינם, והוא מה שדקדק לומר ומכנסי בד לשון הכנסה. בד הוא בחי' האחדות, לאלה אמר על בשרו פירוש אין דבר מפסיק בינם לבין ה', ואמר בשרו לשכך את האוזן על דרך אומריו (ירמי' יג) כאשר ידבק האזור אל מתני איש וגו', (במדבר יא א) באזני ה', עיני ה'.

ולצד מה שעשו להצדיקים הללו יחתם גזר דין לאומה רשעה, ואומר והרים את הדשן כנגד מה שהריעו בבחינת היסורין והעינויים אשר צרו אותנו, ואם באת לראות הוא יותר מגלות מצרים, כי גלות מצרים היו משעבדים אותם ומאכילים אותם ומלבישים אותם, וצא ולמד ממה שאמרו ז"ל (מכילתא וילקוט) בפסוק זכרנו את וגו' את הקשואים וגו' חנם היו אוכלים הכל, והן גלות ישמעאלים אשרי מי שלא ראם משעבדים וממררים חיי ישראל, ולא די שלא יתנו שכר אלא עוד שואלים ממנו מדוד והבא, ועוד אדם נגזל במה שיש לו והם תובעים ממנו מה שאין לו, וכוס זה ישקוהו עד שימות, וכנגד זה אמר והרים אל מרים ראשי את הדשן אשר תאכל האש אש העמים, כי מצינו שצרת האומות תקרא אש, וצא ולמד מאש בין הכרובים (יחזקאל י) את העולה שהיא האומה הנקראת עולה.

העמק דבר: צו את וגו'. ידוע דצו מורה על זרוז, ורבי שמעון הוסיף דבכל מקום שיש חסרון כיס צריך זרוז, אבל לא בכל מקום דכתיב צו הוא חסרון כיס, וגם כאן אינו חסרון כיס כלל לכהנים כמש"כ הרמב"ן שהרי הכל בא מתרומת הלשכה, אלא כאן הוא מטעם אחר, וכמו בכל התורה דכתיב צווי מפרש בגמ' ברכות דף ה' המצוה זו המשנה, ושם כתיב גם כן משום זרוז, באשר הוא תורה שבעל פה שקשה לקנותה ככלי זהב ונוח לאבדה ככלי זכוכית, על כן נדרש לזרוז לחזור ולשמור, וכאן כתיב צו לזרוז מטעם אחר אשר יבואר שנדרש השגחה ושום לב שיקוים המצוה כהלכתה.

"מפרי הארץ"

הלכה

אורוז זזיים

א' האם פרשת פרה דאורייתא?

תשובה: לדעת השו"ע דאורייתא ורבי חולקים שהיא דרבנן. (עיין סימן תרפ"ה)

ב' האם צריך לכוון לצאת?

תשובה: לשו"ע צריך וגם לדעת האומרים שהיא דרבנן צריך לכוון. (עיין סימן תרפ"ה)

יורה דעה

א' האם אפשר לשלוח קטן לטבילת כלים?

תשובה: לא, ובזכוכית יל"ד. (עיין בסימן ק"כ)

ב' האם אפשר לשלוח בן י"ג על סמך חזקה דרבא?

תשובה: לזכוכית אפשר למתכות יל"ד. (עיין בסימן ק"כ)

אבן העזר

א' האם צריך לקרא גט קודם נתינה?

תשובה: צריך, ואם קראו רק אחרי מהני. (עיין בסימן קל"ה)

ב' האם צריך לאחר הנתינה לקרא?

תשובה: טוב לקרא. (עיין בסימן קל"ה)

חושן משפט

א' האם יש חיוב שמירה בעבדים שטרות וקרקות?

תשובה: אין חיוב שמירה ובפשיעה יש מחייבים ולהלכה פטור. (עיין בסימן ש"א)

ב' האם יש חיוב שמירה בכספי צדקה?

תשובה: אם זה עניים מסויימים יש חיוב אם לא אין חיוב שמירה ואם הגבאי אמר מסתבר שחייב. (עיין בסימן ש"א)

"פרשת פרה"

שפת אמת: אא"ז ז"ל הגיד בפרשת פרה שמטהר מטומאת מת והוא הסתלקות חיות הפנימיות והעצה להיות בטל כעפר ואפר אל חיות השי"ת. ועל ידי זה מתחדש החיות. ולכך פ' החודש אח"כ. עכ"ד פח"ח: ובמדרש מי יתן טהור מטמא כו' לא יחידו של עולם כו'. כי בכל דבר יש נקודה חיות רק שצריך להיות האדם מקושר בנקודה מיוחדת שנק' זאת. פי' אא"ז מו"ר טעם שמלכות שמים נק' זאת משום שכל מה שיש דבר הוה. הוא רק מזאת הנקודה כמ"ש מלכותו בכל משלה כו'. והוא היפוך מ"ש בעגל אלה אלהיך שהוא מכוחות הנפרדים [כמ"ש ומשם יפרד]. אבל בנ"י דבוקין בפנימיות חיות השי"ת שהיא נקודה הנ"ל הנקראת זאת. והוא ענין פרה להיות בטל לנקודה הנ"ל. וכתוב זאת חקת וכתוב במדרש שאוה"ע אומרים מה טעם כו' חוקה חקתי כו' אמרתי אחכמה כו'. כי וודאי גם לפרה יש טעמים. אבל הם למעלה מעולם הטבע. וע"י שבני ישראל מקבלין החק אף בלי טעם. זוכין לטעום גם מבחי' הטעם. וכמ"ש לך אני מגלה טעמי פרה שמשה רבינו ע"ה הוא בחי' הדעת ושלימותן של ישראל. אמרתי אחכמה כשהמכוון לידע אז רחוקה ממני. רק כשהקבלה כדי לקיים רצונו ית' זוכין לידע ג"כ. ופרה הי' תיקון העגל ג"כ כענין שכתוב ולא שתו איש עדיו כו'. וע"י ההכנעה המשיכו חיות מחדש. [כמו כן ד' פרשיות. שקלים שהוא נדיבות פנימיות ישראל שהוא נקודה שנק' בת נדיב. ואח"כ התפשטות הנקודה לכל מעשה האדם וזהו זכור להיות כל מעשה דבוק בנקודה הנ"ל. וע"י זוכין להיות נכנע באמת לחיות השי"ת. ונתחדש חיות האדם] מ"ש מטהר טמאים ומטמא טהורים. כי יש בחי' עצלות מבחי' עפר ג"כ ומטמא. ולהיפוך בחי' ביטול שהוא ג"כ בחי' עפר והוא חיות פנימי נטמן בשפלות האדם ומטהר אם כי נראה מבחוץ שהכל ענין אחד.

"מפרי הארץ"
סיבון קכ"ג קכ"ד

בעניין: דיני הכרעות בסיום י"ח ברכותו דין הנהגת ש"צ ב"ח הברכות, ודין עניית אמן.

ה: האם בחזרת הש"ץ אומר ה' שפתי ויהיו לרצון?

תשובה: ה' שפתי אומר ויהיו לרצון לרמ"א לא אומר ולשל"ה ולגר"א אומר.

ו: האם יוצא י"ח תפילה בשומע כעונה – הבקי, שאינו בקי כשיש עשרה שומעים, וכשאין עשרה שומעים?

תשובה: בקי לא ושאינו בקי יוצא רק אם יש עשרה.

ז: ציבור שהתפללו בלחש האם יכול אחד שלא התפלל בלחש להיות להם ש"ץ, ומ"ה אם התפלל במקום אחר, וכשהתפלל במק"א האם יש ענין שיתפלל שוב בלחש?

תשובה: אם אין אחר שיכול להתפלל אפשר אם התפלל במקום אחר אפשר ואין ענין שהתפלל שוב.

ח: מדוע חוזרים התפילה בזמנינו שכולם בקיאים?

תשובה: כי כך תקנו שיהיו חוזרים לתפילה שמא יהיה פעם אחת מי שלא בקי.

ט: הש"ץ שידוע שחלק מהציבור לא מקשיבים האם ברכותיו לבטלה, ומה העצה בזה?

תשובה: קרוב להיות לבטלה לכן יתנה שאם אין תשעה שיכוונו לברכותיו שתהא תפילה זו בתורת נדבה.

י: מה הם האופנים שאין אומרים ברוך הוא וברוך שמו?

תשובה: אם חתימתן קצר כב' תיבות וכן כשעומד במקום שאינו רשאי להפסיק וכן אם שומע ברכה שאינו יוצא בה ידי חובה (אבל בדיעבד אם ענה יצא).

א: סיום תפילת י"ח – איזה כריעה כורע, מתי זוקף מכריעה זו, מתי מתחיל לומר עושה שלום, אמירת עושה שלום לאיזה צד, אמירת ועל כל ישראל לאיזה צד?

תשובה: כורע עד שיתפקקו חוליותיו ופוסע תוך כדי כריעה וזוקף בסוף אחר שמשתחוה לפניו ואומר אחר הפסיעות עושה שלום לצד ימינו ועל כל ישראל כשמשתחוה לפניו.

ב: הפסיעות – איזה רגל עוקר בתחילה ומ"ה באיטר רגל, מה שיעור כל פסיעה, האם אפשר פסיעות קטנות מזה, האם ניתן להוסיף על גודל או מספר הפסיעות, מה סדר ג' הפסיעות?

תשובה: עוקר של שמאל ואיטר עוקר ימין וי"א שמאל והשיעור גודל בצד עקב ואין לעשות פסיעות קטנות ויש מקילים בשעת הדחק ולהוסיף על גודלן למחבר אפשר לרמ"א א"א ועל המספר אין להוסיף והסדר תחילה יפסע פסיעה קטנה ברגל שמאל ואח"כ בשל ימין פסיעה גדולה ואח"כ יפסע בשמאל שיהיו רגליו שווים.

ג: המסיים תפילתו ועדין לא סיים הש"ץ תפילתו האם מותר להחזיר פניו לציבור, ומ"ה אם הש"ץ סיים ורוב הציבור לא סיימו?

תשובה: אסור ואם רוב הציבור לא סיימו תלוי בטעמים ולמעשה צ"ע.

ד: האם אחר חזרת הש"ץ צריך לפסוע, ומ"ה אם לא התפלל בלחש?

תשובה: לא צריך לפסוע ואם לא התפלל בלחש צריך.

"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד"

מהרב שמואל פודור שליט"א

דיבור בשעת קריאת המגילה לענין דיעבד

מעשה שהיה השנה בפורים תשפ"ד באשה שהתפללה בביהכ"ס וסיימה את תפילתה כאשר כבר הבעל קורא היה בין הברכות לתחילת קריאת המגילה, והיא התחילה לשמוע עם כולם אלא שסברה שלולי הברכות לא תצא ידי חובה ולכן תוך כדי השמיעה ברכה בעצמה את ברכות המגילה ובד בבד הקפידה להמשיך להקשיב לקריאה. והשאלה שהתעוררה האם יצא יד"ח שמיעת מגילה אחרי שדיברה תוך כדי השמיעה.

וכפי הנראה נחלקו בשאלה כעין זו גדולי ההוראה, ולא באתי להכריעה בזה רק נעתיק חלק מהמראה מקומות והצדדים ששמעתי לדון בזה.

ונתחיל במה שמצאנו בכמה מקרים שהפוסקים דנו על שומע ששח וההתיחסות שלהם היתה שאינו יוצא וכגון.

א. בשו"ע הלכות מגילה ס' תקצ"ב ס' ב' כתוב "אין לשוח בעוד שקורין אותה" וב"מ ס"ק ט' "היינו בין השומע ובין הקורא אסור להם לשוח לכתחילה ואפי' בדברי תורה, ולענין דיעבד יש חילוק, דהשומע אם שח בעת הקריאה לא יצא אפי' חיסר לשמוע תיבה אחת דהא לא שמעה כולה אבל הקורא יצא"

ב. בשו"ע ס' קפ"ג ס' ו' ושם מדובר בחבורה שיוצאים יד"ח ברכת המזון ע"י ששומעים מאחד המברך בקול וכתב בזה השו"ע "אבל אם שחו בשעה שהוא מברך לא יצאו"

ג. במ"ב ס' קס"ז ס"ק מ"ה לענין מי שבא לצאת בברכת המוציא ע"י אחר המברך, וקצת התעכב בנט"י עד שהמברך התחיל כבר ברכת המוציא, ומבואר שם שאם בירך על נט"י תוך כדי שחבירו מברך המוציא דאינו יוצא בהמוציא.

מכל הנ"ל מתבאר שבאופן סתמי שהבא לצאת מדין שומע אם דיבר תוך כדי אינו יוצא כיון שאינו שומע, ולפ"ז בנד"ד שדיברה תוך כדי ע"י שבירכה לכאורה לא יצאה יד"ח.

אלא שיש לחקור האם הכלל הזה הוא כלל ברזל שחז"ל קבעו זאת באופן מוחלט שכל המדבר אינו שומע, או שלעולם אף המדבר יכול לשמוע אלא שבדרך כלל המדבר אינו שומע ולפי המציאות הסתמית כתבו לנו הפוסקים שממילא לא יצא אבל כאשר יבוא אחד ויספר שאני דיברתי ויודע בעצמי שהצלחתי לשמוע יהיה נאמן ויצא יד"ח.

ועיין בשער הציון שם ס' קס"ז ס"ק מ"ג וז"ל "ומסתברא דאפי' אם יאמר שכונתי אז בליבי לברכת המברך גם כן לא יצא כיון דמה שיוצא בשמיעה הוא רק ששומע כעונה וזה שייך דווקא ששותק, אבל אם אז דיבר לא עדיף מהמברך בעצמו ברכת המוציא כשהפסיק באמצע בדברים אחרים דלא יצא"

ומבואר להדיה בדבריו שלא שלל מהמציאות אפשרות לשמוע תוך כדי דיבור, רק שכתב שמ"מ לא יצא משום הטעם המתבאר שם שאינו עדיף מהמברך בעצמו ששח שלא יוצא.

ולפ"ז בנד"ד היה נראה דאדרבא שאם בריא לה דבזמן שבירכה את ברכות המגילה שהצליחה לשמוע את הקריאה תצא יד"ח, ואע"פ שמ"מ כתב השער הציון שלא יוצאים, היינו דווקא משום הטעם השיר שם שלא עדיף מהמברך בעצמו המוציא שהפסיק בדיבור שאינו יוצא משא"כ בנד"ד בקריאת המגילה אף המשמיע בעצמו ששח דינו שיוצא כמבואר לעיל ולא גרע השומע מהמשמיע.

אלא שעדיין יש לעיין בגוף ההלכה שהקורא בעצמו את המגילה ששח דיצא וכי אין בזה שום גבול וכי מי שקרא המגילה באופן שקורא מילה ושח קורא עוד מילה ושוב שח וכן עלה באופן שאין שום רצף לקריאתו האם יצא, ואת"ל שאה"נ בכה"ג אינו יוצא א"כ אף בנד"ד יהיה לזה השפעה שאותה אשה בזמן שברכה אין שום משמעות למילים שנאמרו עם הברכות שקטעו את כל הרצף ולא תהיה עדיפה מהמשמיע שבכה"ג אף במגילה מסתבר שאינו יוצא.

אלא שעדיין יש לדון בצד קולה בנד"ד ע"פ מה ששמעתי מהרב עקיבא ולדמן שליט"א לפי מה שכתב המ"ב בס' תקצ"ב להנהיג שנשים לא יברכו על מקרא מגילה אלא לשמוע מגילה לפי ש"א שאשה אינה חייבת אלא בשמיעה, דלפ"ז בנד"ד אשה עדיפה מאיש, דאיש ששח תוך כדי שמיעת המגילה צריך לדון איך הדין יהיה בכה"ג במשמיע כדלעיל אבל באשה י"ל שאחר שאינה חייבת אלא רק בשמיעה וא"צ להתחס כאילו קראה את המגילה ממילא שמעה שמיעה מעולה ודו"ק וצ"ע עוד.

לסיכום על כל מי שדיבר בשעה שיוצא מדין שומע כעונה יש לדון בתרתי א' האם בכלל שייך לומר ששומע בזמן שמדבר וע"ז מצאנו בשער הציון שלא שולל את האפשרות הזו במקום שבריא לאדם שלא חיסר בשמיעה. ב' גם במקום ששומע כיון שיוצא מדין שומע כעונה ס"ל למ"ב שלא עדיף מהמשמיע שאם בכה"ג המשמיע ששח אינו יוצא אף השומע לא יצא, והעלנו אפשרות שבמגילה יהיה הבדל בין איש ששומע לאשה ששומעת.